

SHAHAR EKOLOGIYASIDA YASHIL TEXNOLOGIYALAR

Saidova Xosiyatxon Ibroxim qizi,

Fargʻona davlat universiteti

Geografiya mutaxassisligi

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaharlar ekologiyasi haqida fikrlar ilgari surilgan. Shahar ekologiyasida yashil texnologiyalarning ahamiyati, uning taʼsiri xususida ayrim mulohazalar bildirilgan.

Kalit soʻzlar: Shahar ekologiyasi, urbanizatsiya, ekologik omillar, ekotizm, yashil texnologiya, iqlim oʻzgarishlari, qayta ishlash, qishloq xoʻjaligi.

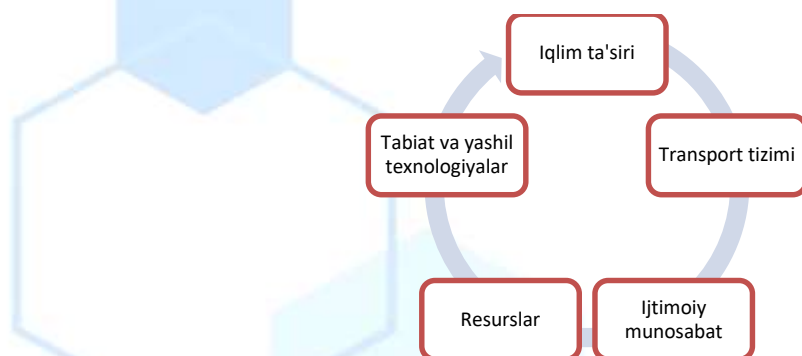
Dastlabki shaharlarning paydo boʻlishi taxminan 3000 yillar avvalga toʻgʻri kelib bu shaharlar, asosan, Nil, Tugʻr, Yefrat kabi daryolar qirgʻogʻida yuzaga kelgan. Albatta, shaharlar oʻz- oʻzidan paydo boʻlib qolmagan. Shaharlarning paydo boʻlishiga oʻziga xos sabablar mavjud boʻlgan. Shulardan biri aholini turli bosqinchilardan himoya qilish boʻlsa, boshqasi savdo- sotiq hamda hunarmandchilik rivoji bilan bogʻliq deb qaraladi.

Yer yuzi aholisining deyarli yarmi shaharlarda istiqomat qiladi. Shaharlarning oʻsib borishiga- qishloqlarga shahar maqomining berilishi, shaharlar hududining qoʻshni qishloq joylari hisobiga ortib borishi, qishloqlardan shaharlarga aholining koʻchib kelishi (migratsiya) hamda shaharlarning tabiiy koʻpayishi sabab boʻladi.¹

Shahar ekologiyasi shahar muhitining strukturasi, funksiyasi va inson faoliyatining ekologiyaga taʼsirini aniqlaydi. U shaharlar va ularning atrof- muhitdagi

¹ Shahar ekologiyasi. B.f.n. Yodgorova D. Sh, b.f.n. Egamberdiyeva L. Sh, b.f.n. Azimova D. O. Uslubiy qoʻllanma. Toshkent 2013.

o'zaro aloqalarini tahlil qiladi. Shahar ekologiyasida quidagi jihatlar muhim hisoblanadi.

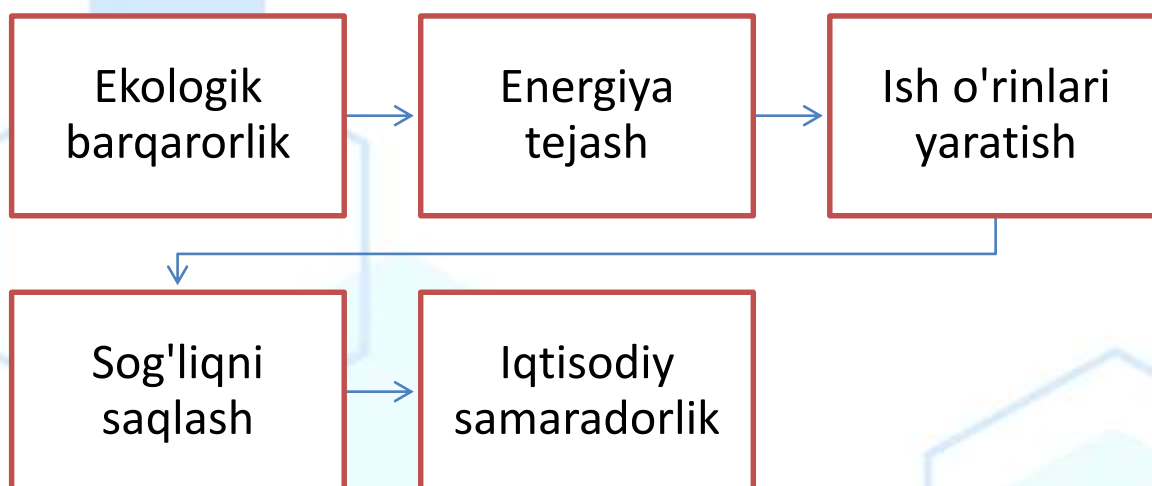


Yashil texnologiya tabiiy resurslarni samarali ishlatish va ekologik zararni kamaytirish maqsadida ishlab chiqilgan innovatsion texnologiyalarni anglatadi. U quyidagi asosiy sohalarda qo'llaniladi:

1. Qayta tiklanuvchi energiya - quyosh, shamol, geotermal va biologik yoqilg'ilarni ishlatish.
2. Energiya samaradorligi - binolarda energiyani tejash uchun yangi materiallar va tizimlar.
3. Suvni tejash - suvni to'plash, filtrlaydigan va purkash texnologiyalari.
4. Ishlab chiqarishda barqarorlik - chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash jarayonlari.
5. Transportda yashil echimlar - elektr transport quvvatlari va qayta tiklanuvchi yoqilg'ilar.

Yashil texnologiya ekologik muammolarni hal qilishga yordam beradi va barqaror iqtisodiy o'sish uchun zamin tayyorlaydi.

Shaharlarda yashil texnologiyalarni qo'llashning ahamiyati bir qancha bo'lib, u o'zini quyidagilarda namoyon qiladi:



Aholining shaharlarda kompakt holda yashashi sanoat tarmoqlarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir qilishi bilan bir qatorda atrof tabiiy muhitning ekologik xavfsizlik darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shaharlarda tuproq, o'simlik va hayvonot dunyosi, suv va er osti boyliklaridan foydalanish o'ta yuqori darajada bo'lgani uchun ham ularda tabiiy ob'ektlarning holati to'lig'icha antropogen o'zgargan ko'rinishda bo'ladi. Ulardagi ekologik tizimlarning harakatlanish jarayoni kishilarning xo'jalik faoliyati bilan uzviy bog'langandir. Ekologik tizimlarda nafaqat biologik yoki ximik, balki fizik o'zgarishlar (elektromagnit maydon tebranishlari) ham o'ta kuchaygan ravishda namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shahar ekologiyasi. B.f.n. Yodgorova D. Sh, b.f.n. Egamberdiyeva L. Sh, b.f.n. Azimova D. O. Uslubiy qo'llanma. Toshkent 2013.
2. Abirqulov Q.N., Xojimatov A.N., Rajabov N. Ekologiya - T.: 2004.
Abirqulov Q.N., Abdulqosimov A., Xamdamov Sh. Ijtimoiy ekologiya, - T.: 2004.

3. Abirqulov Q. N., Xojimatov A.N., Rajabov N., Atrof-muhit muhofazasi. - T.: 2004.
4. Rafiqov A.A., Abirqulov Q.N., Xojimatov A.N. Tabiatdan foydalanish iqtisodiyoti. O'quv qollanma. -T., 2004
5. Nigmatov A.N., Shivaldova N.S, Sultanov R.N. Ekologiya va barqaror rivojlanish. O'quv qollanma. -T., 2004 Kasimov N.S. и др. Экология города. – М.: Научный мир, 2004.